

PHÁT HUY GIÁ TRỊ VĂN HÓA TRUYỀN THỐNG CỦA THÀNH PHỐ HÀ NỘI

VŨ THU HIỀN (*)

Tóm tắt: Hà Nội là nơi hội tụ và kết tinh tinh hoa văn hóa của dân tộc Việt Nam qua các triều đại Thăng Long - Đông Đô; có nhiều di sản vật thể và phi vật thể vô giá, từ những khu phố cổ, phố cũ, các làng nghề truyền thống cho đến những lễ hội truyền thống mang đậm bản sắc. Trong bối cảnh đô thị hóa và toàn cầu hóa đang diễn ra mạnh mẽ, việc gìn giữ, bảo tồn và phát huy hiệu quả những giá trị văn hóa truyền thống đang là nhiệm vụ rất quan trọng, nhằm tạo động lực và nguồn lực cho sự phát triển kinh tế - xã hội bền vững của thành phố Hà Nội.

Từ khóa: Giá trị văn hóa truyền thống; phát huy; thành phố Hà Nội.

Abstract: Hanoi is a central hub where the quintessence of Vietnamese culture has been concentrated and preserved throughout the Thang Long - Dong Do dynasties. The city possesses numerous invaluable tangible and intangible heritages, ranging from ancient streets, old quarters and traditional craft villages to festivals that strongly reflect the nation's cultural identity. In the context of rapid urbanization and globalization, safeguarding, preserving and effectively promoting these traditional cultural values have become essential tasks, serving as both resources and driving forces for the sustainable socio-economic development of Hanoi.

Keywords: traditional cultural values; promotion; Hanoi.

Ngày nhận bài: 05/9/2025 Ngày biên tập: 07/11/2025 Ngày duyệt đăng: 19/11/2025

1. Nét đặc sắc trong giá trị văn hóa truyền thống của thành phố Hà Nội

Đối với giá trị văn hóa truyền thống vật thể: các di tích lịch sử, kiến trúc cổ kính như Hồ Gươm, Văn Miếu - Quốc Tử Giám, Hoàng thành Thăng Long, các ngôi chùa, đền, đình làng và các khu phố cổ với 36 phố hàng, phố nghề. Thủ đô Hà Nội với lịch sử nghìn năm văn hiến, được mệnh danh là “mảnh đất trăm nghề”, với 1.350 làng nghề và làng có nghề (chiếm gần 30% tổng số làng nghề và làng có nghề của cả nước). Hiện nay, các sản phẩm thủ công mỹ nghệ truyền thống của Hà Nội rất đa dạng, phong phú về chủng loại, mẫu mã, đặc biệt có những sản phẩm mang tính riêng biệt đặc thù mà chỉ ở Hà Nội mới có như: gốm sứ Bát Tràng, dát vàng

bạc quỳ Kiều Ky, gỗ mỹ nghệ Sơn Đồng, lụa Vạn Phúc, đúc đồng Ngũ Xã, tò he Xuân La, sừng Thụy Ứng... cùng những làng hoa, cây cảnh nổi tiếng, như Nhật Tân, Quảng Bá, Nghi Tàm, Tây Tựu, Mê Linh...

Đối với giá trị văn hóa truyền thống phi vật thể: các lễ hội truyền thống, các loại hình nghệ thuật truyền thống như chèo, tuồng, múa rối nước. Theo số liệu thống kê, Hà Nội có 1.206 lễ hội với các chủ đề, quy mô và hình thức khác nhau. Trong những lễ hội lớn ở Hà Nội phải kể đến như lễ hội chùa Hương, hội Gò Đống Đa, hội Gióng, hội Phù Đổng, hội Chùa Thầy, hội Đền Hai Bà Trưng, hội làng Lệ Mật... Sau 14 năm được công nhận là Di sản Văn hóa thế giới, Trung tâm Bảo tồn di sản Thăng Long - Hà Nội đã phục dựng một số di sản văn hóa phi vật thể như Lễ trồng, hạ cây nêu, lễ thả cá chép trong Tết Táo quân, Lễ tiến tịch; có nhiều loại hình

(*) ThS; Đảng ủy phường Hoàn Kiếm, thành phố Hà Nội

biểu diễn nghệ thuật truyền thống và sinh hoạt văn nghệ dân gian, trong đó có những loại hình được vinh danh là di sản văn hóa thế giới, như ca trù, hát xẩm, hát văn...

Hà Nội còn là nơi tập trung nhiều người tài giỏi, sáng tạo, đặc biệt là nhiều nghệ nhân lĩnh vực di sản văn hóa phi vật thể. Tiêu biểu trong đó là 18 nghệ nhân nhân dân, 113 nghệ nhân ưu tú. Bên cạnh đó, phong tục tập quán với lối sống thanh lịch, tinh tế, trọng tình nghĩa, sự tôn trọng, khiêm nhường, hiếu khách, coi trọng gia đình và cộng đồng của người Tràng An. Văn hóa ẩm thực với các món ăn truyền thống đặc sắc, mang đậm hương vị riêng như phở, bún chả, chả cá Lã Vọng, cốm Làng Vòng, bánh tôm Hồ Tây... Các giá trị văn hóa phi vật thể như lòng yêu nước nồng nàn và tinh thần đoàn kết, bất khuất của dân tộc; nét thanh lịch, tinh tế của người Tràng An; truyền thống hiếu học, trọng dụng nhân tài và tinh thần khuyến học của người Việt... Hà Nội còn là nơi giao thoa của nhiều nền văn hóa, luôn có sự hòa nhập, tiếp thu có chọn lọc để tạo nên bản sắc riêng, độc đáo và mang tính hòa nhập và tiếp biến. Những giá trị văn hóa truyền thống này đã tạo nên một Hà Nội nghìn năm văn hiến, vừa mang nét đẹp cổ kính, vừa hiện đại, năng động.

2. Quyết liệt lãnh đạo, chỉ đạo trong việc phát huy giá trị văn hóa truyền thống

Những năm qua, trong từng nhiệm kỳ thành phố Hà Nội đã tổ chức thực hiện toàn diện, đồng bộ các chương trình công tác lớn về văn hóa, trong đó có nội dung phát huy các giá trị văn hóa truyền thống như: Chương trình số 08-CTr/TU ngày 04/8/2006 về phát triển văn hóa, xây dựng người Hà Nội thanh lịch, văn minh, thiết thực kỷ niệm 1.000 năm Thăng Long - Hà Nội; Chương trình số 04-CTr/TU ngày 18/10/2011 về phát triển văn hóa - xã hội, nâng cao chất lượng nguồn nhân lực thành phố, xây dựng người Hà Nội thanh lịch, văn minh giai đoạn 2011-2015; Chương trình 04-CTr/TU ngày 26/4/2016 về phát triển văn hóa, xã hội nâng cao chất lượng nguồn nhân lực Thủ đô, xây dựng người Hà Nội thanh lịch, văn minh giai đoạn 2016-2020; Chương trình

06-CTr/TU ngày 17/3/2021 của Thành ủy Hà Nội về phát triển văn hóa, nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, xây dựng người Hà Nội thanh lịch, văn minh giai đoạn 2021-2025; Chỉ thị số 30-CT/TU ngày 19/02/2024 của Thành ủy Hà Nội về tăng cường sự lãnh đạo của cấp ủy đảng về xây dựng người Hà Nội thanh lịch, văn minh; Nghị quyết số 09-NQ/TU ngày 22/2/2022 của Thành ủy Hà Nội về phát triển công nghiệp văn hóa trên địa bàn Thủ đô giai đoạn 2021-2025, định hướng đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045... Đặc biệt, tại Nghị quyết Đại hội Đảng bộ thành phố Hà Nội lần thứ XVII, nhiệm kỳ 2025-2030 đã xác định: “Chú trọng phát triển văn hóa và con người Hà Nội trên cơ sở phát huy truyền thống Thăng Long - Đông Đô - Hà Nội, ngàn năm văn hiến và anh hùng; Thành phố vì hòa bình, Thành phố sáng tạo, tiếp thu tinh hoa văn hóa của nhân loại. Xây dựng người Hà Nội thanh lịch, văn minh, phát triển toàn diện với những giá trị nhân văn và tinh thần yêu nước, yêu Hà Nội sâu sắc”.

Trong công tác tuyên truyền, các cấp ủy đảng, chính quyền, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội các cấp đã tăng cường quán triệt, tuyên truyền sâu rộng về tầm quan trọng của việc bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa truyền thống, đặc biệt là việc xây dựng người Hà Nội thanh lịch, văn minh... thông qua các chiến dịch truyền thông, tọa đàm và sự tham gia của báo chí, truyền thông trong việc lan tỏa các giá trị văn hóa tốt đẹp, các giá trị truyền thống, nhân văn của con người Hà Nội.

Công tác quy hoạch và quản lý nhà nước về văn hóa ngày càng đi vào nền nếp, từng bước nâng cao năng lực và hiệu quả quản lý. Ủy ban nhân dân thành phố Hà Nội đã tập trung công tác thể chế hóa, tạo hành lang pháp lý cần thiết cho hoạt động văn hóa, thu hút mạnh mẽ nhiều nguồn lực của xã hội tham gia vào tiến trình thúc đẩy quá trình xây dựng đời sống văn hóa cơ sở. Công tác rà soát quy ước, hương ước tại Hà Nội được thực hiện hiệu quả, với 100% thôn, tổ dân phố có quy ước, hương ước, giúp nâng cao

chất lượng quản lý, giữ gìn an ninh trật tự và phát huy giá trị văn hóa truyền thống. Quan tâm công tác thẩm định, phê duyệt các sự kiện, lễ hội, nghệ thuật biểu diễn trên toàn địa bàn Thành phố, đặc biệt là tại địa điểm hồ Hoàn Kiếm và các khu vực phụ cận; trung bình hàng năm cấp phép tổ chức gần 3.000 sự kiện. Nhiều công trình văn hóa của thành phố được đầu tư, tôn tạo và phát huy vai trò đối với sự phát triển kinh tế - xã hội, nâng cao đời sống tinh thần của Nhân dân. Thành phố Hà Nội là đơn vị đi đầu trong cả nước tiến hành tổng kiểm kê, bảo vệ di sản văn hóa phi vật thể, góp phần làm rõ hơn bản sắc văn hóa Thủ đô nghìn năm văn hiến.

Công tác triển khai các mô hình, phong trào, như: “Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa”, mô hình “Gia đình văn hóa”, “Tổ dân phố văn hóa”, “Nhà trường văn hóa”, “Quy tắc ứng xử của cán bộ, công chức, viên chức trong các cơ quan thuộc thành phố”, “Quy tắc ứng xử nơi công cộng” được lan tỏa trong toàn thể cán bộ, công chức, viên chức và các tầng lớp nhân dân Thành phố... góp phần tạo nên một môi trường sống và làm việc tốt đẹp, văn minh tại khu phố cổ, đồng thời quảng bá hình ảnh truyền thống, đặc sắc của Hà Nội đến du khách trong và ngoài nước.

Trong công tác bảo tồn di sản vật thể và phi vật thể, Thành ủy Hà Nội chỉ đạo HĐND và UBND thành phố hàng năm rà soát, lập danh mục các khu vực, di tích, di sản, công trình cần tập trung nguồn lực để bảo vệ, phát huy giá trị văn hóa; quan tâm, đầu tư cho công tác tu bổ di tích, đặc biệt là Nghị quyết của Thành ủy đã đầu tư hơn 4.000 tỷ đồng cho 500 di tích. Hà Nội cũng xây dựng chính sách về xã hội hóa hoạt động bảo tồn, tôn tạo di tích, trong đó quy định về quyền lợi và trách nhiệm của người đóng góp vốn trùng tu tôn tạo, quyền lợi và trách nhiệm của chính quyền địa phương quản lý di tích.

Trong công tác phát huy giá trị văn hóa truyền thống gắn với phát triển công nghiệp văn hóa và không gian văn hóa sáng tạo, Thành ủy Hà Nội đã xác định rõ quan điểm phát huy giá trị văn hóa truyền thống gắn liền với du lịch văn hóa, du lịch tâm linh, các sản

phẩm làng nghề truyền thống, lễ hội truyền thống và không gian sáng tạo, nghệ thuật biểu diễn, ẩm thực... như các tuyến phố đi bộ khu vực hồ Hoàn Kiếm và phụ cận; tuyến phố đi bộ Trịnh Công Sơn; cầu đi bộ Trần Nhật Duật; phố sách 19/12; Trung tâm Giao lưu văn hóa phố cổ; Trung tâm Văn hóa nghệ thuật, làng gốm Bát Tràng; làng Thêu Quất Động; làng lụa Vạn Phúc; làng quạt Chàng Sơn; làng mây tre đan Phú Vinh; các lễ hội Đình Kim Ngân; Đền Bạch Mã; Lễ hội Làng Gióng; hội Chùa Hương; Lễ hội Đền Cổ Loa; không gian sáng tạo giáo dục di sản tại Văn Miếu - Quốc Tử Giám; không gian nghệ thuật trình diễn truyền thống tại Nhà hát múa rối Thăng Long; Di tích nhà tù Hỏa Lò... đã trở thành điểm đến văn hóa đặc sắc. Bên cạnh đó, các tuyến phố như hồ Hoàn Kiếm, hồ Thiền Quang, phố Trịnh Công Sơn, phố ẩm thực Đào Ngọc - Ngũ Xã, Thành cổ Sơn Tây... cũng được đầu tư nâng cao chất lượng hoạt động sáng tạo, từng bước trở thành các “trung tâm mở” phục vụ cộng đồng.

Bên cạnh đó, thành phố Hà Nội luôn chú trọng nâng cao chất lượng nguồn lực phát huy giá trị văn hóa truyền thống; xây dựng môi trường văn hóa, nâng cao chất lượng các tiêu chí về lĩnh vực văn hóa truyền thống. Tập trung nâng quy mô lễ hội từ cấp cơ sở, đầu tư xây dựng các chương trình nghệ thuật dựa trên tích sử lễ hội để trở thành sản phẩm công nghiệp văn hóa, thu hút đông đảo du khách trong nước và quốc tế; phục vụ phát triển du lịch, kinh tế - xã hội của địa phương. Xây dựng đội ngũ cán bộ làm công tác quản lý văn hóa chuyên nghiệp, được đào tạo đúng chuyên môn nghiệp vụ, am hiểu lĩnh vực văn hóa sẽ phát huy tốt vai trò chủ động, tích cực, sáng tạo trong phát triển văn hóa. Khuyến khích các văn nghệ sĩ, các nghệ nhân làng nghề giữ gìn và truyền nghề cho các thế hệ sau, sáng tạo những sản phẩm tinh hoa giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc trong các sản phẩm, thúc đẩy sản xuất góp phần bảo tồn và phát triển văn hóa truyền thống.

Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đạt được, trong công tác phát huy các giá trị văn hóa truyền thống trên địa bàn thành phố Hà Nội

thời gian qua vẫn còn một số hạn chế như việc khai thác, phát huy những giá trị văn hóa truyền thống chưa thật sự tương xứng với tiềm năng, thế mạnh hiện có. Chưa lãnh đạo thực hiện đồng bộ các giải pháp chuyển hóa nguồn lực văn hóa thành động lực phát triển Thủ đô; chưa có nhiều dự án liên thông, kết nối, liên kết du lịch văn hóa truyền thống giữa các địa phương thuộc thành phố Hà Nội. Một số cấp ủy đảng và chính quyền địa phương xem nhẹ, chưa nhận thức đúng đắn về văn hóa. Nguồn lực đầu tư cho văn hóa thiếu trọng

tâm, trọng điểm; đội ngũ cán bộ quản lý văn hóa các cấp còn thiếu và yếu... Nguyên nhân chủ yếu xuất phát từ việc nhận thức chưa đủ, chưa sâu sắc về vai trò của văn hóa và giá trị văn hóa truyền thống của một số cấp ủy, chính quyền thuộc thành phố Hà Nội hiện nay.

3. Giải pháp tiếp tục phát huy giá trị văn hóa truyền thống của thành phố Hà Nội trong thời gian tới

Một là, chú trọng nâng cao nhận thức, trách nhiệm trong toàn hệ thống chính trị về việc phát huy giá trị văn hóa truyền thống của thành phố Hà Nội. Việc phát huy giá trị văn hóa truyền thống phải được xác định là nhiệm vụ trọng tâm, thường xuyên và là chỉ tiêu phát triển bền vững của Thành phố. Cần xác định xây dựng giá trị văn hóa truyền thống sẽ là nền tảng và động lực để phát triển Thủ đô. Quán triệt nâng cao tinh thần trách nhiệm và vai trò gương mẫu của thủ trưởng các cấp, các ngành, địa phương trong việc chỉ đạo, tổ chức thực hiện các hoạt động văn hóa truyền thống trên địa bàn, lĩnh vực mình phụ trách. Tiếp tục chủ động lồng ghép quán triệt các nội dung, yếu tố liên quan đến văn hóa, văn hóa truyền thống vào chiến lược phát triển các ngành, các lĩnh vực mà trọng tâm, trọng điểm phải là

Dâng hương Lễ hội Gióng tại Hà Nội

các lĩnh vực du lịch văn hóa, công nghiệp văn hóa, giáo dục di sản...

Hai là, đẩy mạnh tuyên truyền nâng cao nhận thức trong cán bộ, đảng viên và các tầng lớp nhân dân về ý nghĩa, vai trò, tầm quan trọng của giá trị văn hóa truyền thống và việc phát huy giá trị văn hóa truyền thống trên địa bàn thành phố Hà Nội. Đẩy mạnh tuyên truyền thông qua các kênh thông tin truyền thông hiện đại như báo điện tử, truyền hình, các trang mạng xã hội, tập trung hướng về giới trẻ, chú trọng tuyên truyền tại các khu dân cư, trường học, cơ quan, doanh nghiệp... Kịp thời giới thiệu, tôn vinh các cá nhân, tập thể có đóng góp tích cực trong việc bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa truyền thống, tạo hiệu ứng lan tỏa trong xã hội.

Ba là, tăng cường sự lãnh đạo, chỉ đạo của Thành ủy Hà Nội, các cấp ủy trực thuộc Đảng bộ thành phố Hà Nội trong đổi mới quan điểm, nội dung, phương thức lãnh đạo công tác phát huy giá trị văn hóa truyền thống bảo đảm tính cụ thể, thiết thực và hiệu quả, bám sát các chương trình công tác toàn khóa về văn hóa đã đề ra tại đầu mỗi nhiệm kỳ. Tiếp tục đổi mới phương thức quản lý hành chính về văn hóa, chuyển từ quản lý hành chính sang kiến tạo

môi trường sáng tạo và phát triển văn hóa. Áp dụng các phương pháp quản trị hiện đại, ứng dụng công nghệ thông tin trong quản lý di sản vật thể và phi vật thể. Ưu tiên bố trí nguồn ngân sách và thu hút vốn xã hội hóa cho các dự án bảo tồn, phục hồi và phát huy giá trị di sản văn hóa có tính biểu tượng, có khả năng tạo ra sản phẩm du lịch và kinh tế văn hóa cao. Đảm bảo yếu tố văn hóa truyền thống được tích hợp và ưu tiên trong mọi quy hoạch phát triển đô thị, đặc biệt là quy hoạch khu vực phố cổ, phố cũ và các làng nghề truyền thống ven đô thuộc địa bàn thành phố Hà Nội.

Bốn là, tăng cường hợp tác, trao đổi kinh nghiệm trong việc lãnh đạo công tác phát huy giá trị văn hóa truyền thống. Thiết lập mối quan hệ hợp tác, kết nghĩa chặt chẽ với các tỉnh, thành phố có thể mạnh về di sản văn hóa... để học hỏi kinh nghiệm quản lý, khai thác du lịch văn hóa. Chủ động tham gia các tổ chức văn hóa quốc tế và tăng cường hợp tác với các thành phố lớn trên thế giới để trao đổi kinh nghiệm bảo tồn di sản, phát triển công nghiệp văn hóa và xây dựng thương hiệu văn hóa Thủ đô. Tăng cường mời các chuyên gia, nhà khoa học quốc tế tham gia các dự án bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống.

Năm là, đẩy mạnh các phong trào văn hóa, nhân rộng những mô hình hay, cách làm tốt và xây dựng điển hình tiên tiến trong việc phát huy giá trị văn hóa truyền thống trên địa bàn thành phố Hà Nội. Phát huy vai trò chủ thể của Nhân dân trong việc gìn giữ văn hóa truyền thống và sáng tạo văn hóa. Khuyến khích và tổ chức các cuộc thi, phong trào sáng tạo sản phẩm văn hóa mới dựa trên nền tảng văn hóa truyền thống như thiết kế thời trang, ẩm thực, âm nhạc dân gian đương đại. Tập trung phát triển các mô hình điểm như “Khu phố di sản không rác thải”, “Làng nghề gắn với du lịch trải nghiệm”, “Gia đình mẫu mực giữ gìn nếp nhà Hà Nội”. Nhân rộng các mô hình đã thành công như Không gian đi bộ khu vực hồ Hoàn Kiếm, Phố sách 19/12... Xây dựng cơ chế, chính sách để tôn vinh, khen thưởng, đãi ngộ hợp lý đối với các nghệ nhân, nghệ sĩ, thợ thủ công có nhiều đóng

góp trong công tác duy trì nghề truyền thống, văn hóa truyền thống.

Sáu là, tăng cường công tác kiểm tra, giám sát; chú trọng sơ kết, tổng kết rút kinh nghiệm việc phát huy giá trị văn hóa truyền thống của thành phố Hà Nội. Các cấp ủy, chính quyền trên địa bàn Thành phố cần tiếp tục duy trì kiểm tra, giám sát việc thực hiện các chủ trương, đường lối, kế hoạch liên quan đến văn hóa truyền thống với đa dạng các hình thức qua báo cáo, qua kiểm tra thực tế tại cơ sở. Định kỳ sơ, tổng kết để đánh giá toàn diện công tác phát huy giá trị văn hóa truyền thống văn hóa trên địa bàn đảm bảo thực chất, nghiêm túc rút ra những hạn chế, những bài học kinh nghiệm trong quá trình triển khai để kịp thời điều chỉnh, bổ sung hoặc xây dựng mới các cơ chế, chính sách phù hợp với tình hình thực tiễn và yêu cầu phát triển mới của Thủ đô, đảm bảo văn hóa truyền thống luôn là một dòng chảy sống động, không ngừng được bồi đắp.

Có thể khẳng định, văn hóa truyền thống chính là linh hồn, là cội nguồn sức mạnh và niềm tự hào. Việc gìn giữ và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống không chỉ là trách nhiệm mà còn là cơ hội để định vị thương hiệu văn hóa độc đáo của Thủ đô Hà Nội. Sự chung tay của chính quyền, các nhà nghiên cứu, nghệ nhân và đặc biệt là sự tham gia tích cực của lớp lớp thế hệ trẻ sẽ là yếu tố kiến tạo một Thủ đô Hà Nội văn hiến, văn minh, giàu bản sắc và phát triển bền vững trong tương lai./.

Tài liệu tham khảo:

1. Thành ủy Hà Nội, *Nghị quyết Đại hội đại biểu Đảng bộ thành phố Hà Nội lần thứ XVII, nhiệm kỳ 2020-2025*.
 2. Thành ủy Hà Nội, *Chỉ thị số 30-CT/TU ngày 19/02/2024 về tăng cường sự lãnh đạo của cấp ủy Đảng về xây dựng người Hà Nội thanh lịch, văn minh*.
 3. Thành ủy Hà Nội, *Nghị quyết số 09-NQ/TU ngày 22/02/2022 về phát triển công nghiệp văn hóa trên địa bàn Thủ đô giai đoạn 2021-2025, định hướng đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045*.
-